

Cent anys d'un poema

Fa cent anys justos, Joan Alcover va publicar *Cap al tard*, el seu primer poemari en català. El cas d'Alcover és paradigmàtic. Des de ben jove, quan estudiava dret o ja quan exercia d'advocat i de polític, escrivia poesia en castellà; per entendre'ns, a la manera de Campoamor. Però de tant en tant, escrivia algun poema en català. Alcover era un home ben situat, espanyolitzat políticament, diputat provincial i seguidor del maurisme mallorquí. Conten que cap al 1905 va patir una crisi profunda de tipus autoral: se sentia un poeta fracassat perquè ningú no feia cas de la seva obra poètica escrita en castellà. Però vet aquí que uns poemes en català que va fer com qui diu per encàrrec van ser

molt ben valorats.

Això el va fer rumiar sobre el procés creatiu.

Això i el fet que li era més fàcil poder recordar, en català, el sentiment per la dona i la filla mortes. I també hi podem afegir les

converses amb els col·legues mallorquins, que li van fer revisar molts dels seus pressupòsits no solament estètics

sinó també

ideològics. De

tal manera que ja va participar en el Primer

Congrés de la Llengua Catalana, el 1906, amb una ponència que es deia: *La llengua catalana és entre nosaltres l'única expressió possible de*

l'escriptor-artista. És que Alcover havia trobat la llengua d'expressió literària; o, més ben dit, s'havia deixat trobar per la seva pròpia llengua, de la qual, per raons de currículum, havia viscut allunyat. El resultat primer i primordial va ser *Cap al tard*, un llibre de poemes de primera magnitud, dintre del qual destaco els poemes de l'apartat *Elegies*.

Per als que, per raons biogràfiques o d'edat, no heu tingut l'oportunitat d'haver assistit mai a una classe de literatura catalana, pot ser que llegiu els versos del poema *Desolació* per primera vegada. Ara us els esgrano:

*Jo só l'esqueix d'un arbre, esponerós ahir,
que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
mes branques una a una va rompre la tempesta,
i el llamp fins a la terra ma soca migpartí.*

Alcover parla de l'enyorament del passat i

de com la vida produeix una ferida en l'ànima. El llamp va partir la seva soca.

*Brots de migrades fulles coronen el bocí
obert i sens entranyes que de la soca resta;
cremar he vist ma llenya; com fumerol de festa,
al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.*

Alcover havia perdut la primera dona, un fill i una filla quan escrivia aquest poema; per això diu que ha vist anar-se'n al cel, llenya cremada, la millor part d'ell mateix.

*I l'amargor de viure xucla ma rel esclava,
i sent brostar les fulles i sent pujar la saba,
i m'aida a esperar l'hora de caure un sol conhort.*

Davant de la desgràcia, però, té una raó per viure.

*Cada ferida mostra la pèrdua d'una branca:
sens jo, res parlaria de la meitat que em manca;
jo visc sols per a plànyer lo que de mi s'és mort.*

Viu perquè d'aquesta manera els seus morts viuran en el seu record i en els mots que escriu perquè també visquin en els lectors. Una raó profunda per a l'escriptura.

Val a dir que Joan Alcover encara va patir una altra pena profunda quan, uns quants anys després, i el mateix dia, dos fills més van morir. Per a ells també, sense saber-ho, havia escrit aquest poema.

Permeteu-me els lectors poc avesats a llegir poesia, un consell: copieu seguides les estrofes d'aquest sonet en un paper. I rellegiu-lo unes quantes vegades. Us adonareu que el que he fet fins ara no era explicar el poema sinó facilitar alguns elements informatius al voltant del poeta. El poema és molt més que això i és diferent al que jo he dit. El poema no s'explica: es viu en la lectura. Llegiu-lo en veu alta: són versos alexandrins, amb un ritme intern i amb una rima que fa d'eco... Rellegiu-lo un altre cop, integrant la sensació musical a la informació prèvia i us adonareu que allò que us interroga en el poema, és difícil o impossible de definir, perquè l'art de debò és indescriptible: t'arrossega com a lector i et transforma. I no li demanis gaires explicacions perquè no te les donarà, ja que la seva força no és tècnica sinó moral. La passió de l'autor et captiva i ja està, encara que hagin passat cent anys justos des de la seva publicació. Així de senzilla i d'inexplicable és l'experiència artística. Qui no vulgui picar-s'hi els dits, que s'allunyi de la poesia, que és perillosa i crea addicció. Com diu un altre gran poeta mallorquí, Antoni Vidal Ferrando,

*Excepte a l'alcohol
i a la perseverança en els errors,
no s'ha lliurat a res amb més empena
que a la literatura: a l'alba lila
dels déus, ebri, no espera un altre atzar.**

Jaume Cabré

“L'art de debò és indescriptible: t'arrossega com a lector i et transforma. I no li demanis gaires explicacions perquè la seva força no és tècnica sinó moral. La passió de l'autor et captiva i ja està, encara que hagin passat 100 anys des de la seva publicació”

IL·LUSTRACIÓ: GUILLEM CIFRÉ

